

■ Aktieri ļaujās mēmai pašrefleksijai par savu varoņu dzīves jēgu vai varbūt - ciešanām par laiku, kurā paiet viņu profesionālais mūžs. Te nav lirikas, bet gan visnotaļ depresīva izdzīvošanas cīņa. Attēlā - Ieva Anīša (no kreisās), Uldis Siliņš, Kaspars Anīšs un Maija Doveika. Foto - Mārcis Baltskars

DZĪVE IR DARBS

Nacionālā teātra izrādē *Kā kļūt nelaimīgam?* režisora Artūra Areimas piedāvātie spēles noteikumi, kaut arī iecerēti ja ne šokēšanas, tad vismaz aktīvas nepatikas vai pretestības izraisīšanai, tiek realizēti pārāk pieklājīgi **Teksts Toms Čevers**

Latvijas Nacionālā teātra Lielo zāli apdzīvo emigrācijā esošais Krievijas režisors Dmitrijs Krimovs, paslēpies Pitera Pena ādā, kurš paguris cīkstas ar laiku un vēstures nepielūdzamo ritējumu, bet Jaunajā zālē viesojas spilgtais Lietuvas teātra vidējās paaudzes režisors Artūrs Areima, kurš ar vietējiem aktieriem iestudējis izrādi par mūsdienām – *Kā kļūt nelaimīgam?* Dmitrija Krimova izrādē ir sarežģīti nolasīt pieteikto vēsti par pieaugšanas vai drīzāk pieredzes uzkrāšanas grūti panesamo smagumu atmiņu raisīta sentimenta un piedzīvotās vilšanās dēļ, savukārt Artūra Areimas radošā komanda izrādes nosaukumā uzdotajam satīriski provokatīvajam jautājumam pieskaras, taču to risina, izmantojot visai universālus paņēmienus.

IMITĀCIJAS IESPAIDS

Izrādei *Kā kļūt nelaimīgam?* dots žanra apzīmējums «postdramatiskais teātris». Šis jēdziens nav nekas jauns tiem, kuri seko līdzī Latvijai teātra procesiem pēdējos divdesmit gados. Tas ir teātris, kurā tekstam nav atvēlēta dominējošā loma, bet svarīgākā ir visdažādāko domas un izjūtu izteiksmes līdzekļu kolāža, kas abās skatuves rampas pusēs esošos vieno kopīgā piedzīvojumā. Minēto vienlaikus var un nevar attiecināt uz šo izrādi.

Lietuviešu jaunākās paaudzes izpildītājas un dramaturģes Kristīnas Marijas Kulničas radītais teksts faktiski sastāv tikai

no tiešās runas, tikpat kā izvairoties no paskaidrojošām norādēm. Tajā vairs nav ko dekonstruēt, var tikai radīt, dramaturģes pierakstītajiem vārdiem un domām piešķirot kontekstu un attieksmi. Tas ļāvis režisoram kopā ar māksliniekiem, kuru vidū ir ukraiņu scenogrāfs Oless Makuhins, komponiste Monika Poderīte un videomākslinieks Kristijons Dirse no Lietuvas un gaismu mākslinieks Oskars Pauliņš, sacerēt veselu pasauli, lai gan lugas darbība varētu notikt jebkurā vietā, kurā atpazīstami autores piesauktie atribūti: košļājamā gumija, fotoaparāti, ekoloģiskie papīra iepirkumu maisiņi, apelsīni, popkorns, terorisms un automašīna *Hyundai* ar apsildāmu sēdekli un diviem auto krūžu turētājiem, metro un, protams, mobilie telefoni.

Izrādes dinamisko vizualitāti nodrošina mediji – uz ekrāniem pa zāles perimetru redzam kādā lielā pilsētā notvertus kadrus no sabiedriskā transporta un citām ļaunu drūzmēšanās vietām. Brižam tie sašļēdzas ar varoņu viedtālruni, liekot pievērst uzmanību viņu seju digitālajiem tuvplāniem, kaut arī aktieru siltie ķermeņi ir vien dažu soļu attālumā. Brižam – arī ar videonovērošanas kameru tvertu bezpersonisko translāciju turpat no spēles telpas. Režisors nav ignorējis arī ķermenisiskumu, lai iedarbotos uz skatītāju instinktiem. Papildinot sviedrus, sāpes un vāmekļus, kas piesaukti tekstā, aktieri atdarina fizioloģiskus procesus, tuvības mēģinājumus un fizisku vardarbību.

Režisora piedāvātie spēles noteikumi, kaut arī iecerēti ja ne šokēšanas, tad vis-

PĒC IZRĀDES AKTIERIEM GRIBĒTU DĀVINĀT APSKĀVIENU APLAUSU VIETĀ

maz aktīvas nepatikas vai pretestības izraisīšanai, tiek realizēti pārāk pieklājīgi un mēreni. Tāpēc neizbēgami rodas imitācijas iespāids, kas Artūra Areimas iecerēto situāciju pa skatītājam ērtu uzverti aprauj atvēzienā. Nepārprotami režisors nepaļaujas uz rakstīto tekstu vien, taču šis drīzāk ir postmodernais teātris mūsdienu interjerā, kas joprojām reflektē par jēgas neesamību, nevis meklē to.

Tomēr, šķiet, teksts piešķir vismaz kaut kādu saturu uz skatuves notiekošajam, ko nesaista cēloņsakarības loģika. Velti atgādināt, ka ierosinātā tēma par cilvēka laimes meklējumiem, kuros viņš paradoksālā kārtā kļūst vēl nelaimīgāks, nespējot formulēt un atrast vēlamu, ir ļoti aktuāla. Novēcošanās, nesaprašanās, neapmierinātība ar savu vietu dzīvē, ārējo izskatu un saņiegto, nemiers attiecībā ar vecākiem un partneri – šie jautājumi nodarbina varoņus. Teksts atgādina slepus veiktu audioierakstu, kas fiksē privātas un tāpēc apzināti nestrukturētas sarunas un domas.

MĒMĀ PAŠREFLEKSIJA

Darbību vieno vienīgi telpa – naturālistiski iecerēta pazemes metro stacija. Tās grīdu klāj marmora plāksnes, sienas – ķieģeļu raksts, bet tā ir mazliet par daudz tīra un kārtīga, izņemot dažus pieklājīgus grafiti un kādu saburzītu papīru, kas nav ietilpjis atkritumu urnā. Paša režisora veidotie mūsdienu kostīmi gan ļauj iedomāties, ka pa inscenētajām kāpnēm no ārtelpas lejup nokāpuši vietējie rīdzinieki. Jā, ir nojaušams režisora viedoklis par publiku, jo tribīne, kas paredzēta digitālo sabiedrību pārstāvošajiem skatītājiem vuāristiem, atrodas vietā, kur vajadzētu būt sliekšņiem...

Virš skatuves līnijas pie griestiem piekārtais tablo ziņo, ka vilcieni kavējas, dažī reisi ir atcelti, kāds vilciens, industriālu trokšņu pavadīts, pienāk laikus, bet iekšā neviens neiekāpj. Tapat vien uzturas un kaut ko gaida. Varoņi savstarpēji praktiski nekomunicē, labākajā gadījumā vēro cits citu, bet galvenokārt eksistē blakus. Atmiņā palikusi epizode, kurā Jura Lisnera atveidotā seniora amizanto atmiņu uzplaiksnījuma laikā Maijas Doveikas rūdītā pilsētniece, iekārtojusies turpat uz pakāpieniem, eleganti apreibinās, dzerot šampanieti no somā noglabātās stikla glāzes uz kājiņas, un tikko dzirdami ķīkina līdzī. Arī epizode, kurā Ievas Anīņas jaunā sko-

lotāja vēsā mierā sēž ar polietilēna maisu galvā, kuru viņai pirms mirkļa uzmaucis nejaus agresīvs garāmgājējs.

Turpinājumā visai pašmērķīgo un nepārejošā uzbudinājumā monotono darbību ir tik daudz, ka pārtrūkst jebkāda saiprašanās saikne ar šodienu, ja nevēlamies izrādi izveidot tikai savā galvā vien, ļaujoties haotiskajiem radošajiem impulsiem, kurus izrāde uzstājīgi signalizē. Te minama Maijas Doveikas uz kāpnēm artistiski ieņemtā poza pēc inscenēta kritiena atsprākleniski vai sērojošās Jaunavas Marijas motīvs, ko īsteno Kaspars Anīņš un Uldis Siliņš, kādam pilsētas huligānam klēpī sargājot zudušo biedru, kā arī Elizabetes Skrastiņas pikantais deju numurs vilciena vagonā.

Par spīti šķietamai jebkādu robežu atcelšanai, režisoram nav izdevies aktierus atraisīt, lai viņu sniegums iegūtu ceturto sienu kļiedējošas performances īpašības, kas skatuvī apvienotu ar auditoriju. Pašlaik katram ir vismaz viena neveikla aina, kurā individuāli vai duetā aktieri cenšas eksperimentēt ar intonācijām un ķermeņa iespējām, lai izmisīgi piešķirtu kādu konkrētāku nozīmi mīklainajiem vārdu virknējumiem, no kuriem sastāv viņu replikas. Līdzsvaram aktieriem ir dota arī iespēja samocītu sejas izteiksmi ļauties mēmai pašrefleksijai par savu varoņu dzīves jēgu, vientulību un nespēju būt laimīgiem dzīves dotajos apstākļos vai varbūt – ciest par šeit pavadāmo laiku, kas apēd viņu profesionālo mūžu.

VAIRĀK SOLIDARITĀTES

Sen nebija nācies redzēt, ka daži skatītāji pamet zāli, bez kautrēšanās šķērsojot proscēniju, un citi pusbalsi sarunājas, vai labāk nebūtu doties projām. Aktieri ir teātra repertuāra un režisora ķīlnieki, kuri nedrīkst nokavēt savu uznačienu, jo profesionalitāte jebkurā nozarē pieprasa darīt arī tad, kad negribas, un to, ko negribas. Tāpēc sev un citiem skatītājiem ir jānovēl vairāk solidaritātes, bet pēc izrādes aktieriem gribētu dāvināt apskāvienu aplausu vietā, jo viņiem nāksies to visu atkārtot arī tad, kad režisors būs prom.

Par spīti visam, arī šādos mēģinājumos formulēt savu attieksmi pret garām skrieņošo dzīvi ir kaut kas eksistenciāls un absurds, cenšoties notvert kaut ko tik gaistošu kā ikdienas esības mirklis. Skatoties uz varoņiem, nāk prātā gruzīnu filosofa Meraba Mamardašvili sauklis «žažda sbitsa», kas pirms divām sezonām jau tika apspēlēts *Willa teātra* iestudējumā un kas izrādes kontekstā apvieno vēlmi dzīvot citādi, just citādi, tikt saprastam citādi, labāk, pilnīgāk, galu galā nodzīvot dzīvi tieši tā, kā vēlies, lai arī nespēj noformulēt, kā tieši tas būtu.

Nevarētu teikt, ka režisora piedāvātā valoda būtu kaut kas nebijis Latvijas teātra ainā. Taču, izlasot tīmeklī pieejamo Vēsmas Lēvaldes izsmēlošo Artūra Areimas portretu (*Krodērs.lv*), kļūst skaidrs, ka šī izrāde ar mūsdienās pieejamiem tehnoloģiskajiem risinājumiem un fragmentāro vēstījumu, kura saturiskajā papildīšanā skatītājiem ir dota brīva vaļa, pilnībā iekļaujas režisora līdzšinējā biogrāfijā. Bez jau minētā arī te nav liriskas un jūsmas par dzīvi kā dāvanu, bet ir visnotaļ depresīva izdzīvošanas cīņa un dzīve ir darbs. ■

KĀ KĻŪT NELAIMĪGAM?

Nacionālā teātra Jaunajā zālē 27.II plkst. 18.30, 3.III plkst. 13, 16.III, 12., 26.IV plkst. 18.30
Biļetes *Biļešu paradīzes* tīklā EUR 28–30

PALLADIUM

3/MAR/

AMARANTHE / DRAGONFORCE
/ INFECTED RAIN

4/MAR/

GZA

7/MAR/

JOKER OUT

9 / MAR / CITI ZĒNI

16 / MAR / YANN TIERSEN

23 / MAR / ORANŽĀS BRĪVDIENAS

28 / MAR / SINGAPŪRAS SATĪNS

12 / APR / OLAS

13 / APR / LĪVI

15 / APR / ZUCCHERO

16 / APR / VILLE VALO

19 / APR / INDYGO

26 / APR / SNARKY PUPPY

10 / JŪN / POSTMODERN JUKEBOX

21 / SEP / BRIT FLOYD

PALLADIUM.LV